

УДК 339.9:339.92:330.341.1(477)

DOI: <https://doi.org/10.30838/EP.213.104-111>

Лихвар В.В.

Київський університет права НАН України

Lykhvar Valeriy

Kyiv University of Law of the National Academy of Sciences of Ukraine

<https://orcid.org/0009-0002-1475-2433>

## ТРАНСФОРМАЦІЯ ГЛОБАЛЬНИХ ВИРОБНИЧИХ ЛАНЦЮГІВ ТА МІСЦЕ УКРАЇНИ У ПІСЛЯВОЄННІЙ ЕКОНОМІЦІ

*У статті досліджено трансформацію глобальних виробничих ланцюгів у сучасних умовах розвитку міжнародної економіки та обґрунтовано місце України у системі глобального виробництва з урахуванням впливу воєнних і гео економічних факторів. Актуальність теми зумовлена суттєвими змінами у структурі світового господарства, що відбуваються під впливом глобальних криз, зростання геополітичної нестабільності та порушення традиційних логістичних систем.*

*Метою дослідження є аналіз трансформації глобальних виробничих ланцюгів та визначення перспектив інтеграції України у глобальні ланцюги створення доданої вартості у післявоєнний період. У процесі дослідження використано системний підхід, методи структурного та порівняльного аналізу, економіко-логічні узагальнення та елементи статистичного аналізу, що дозволило комплексно дослідити зміни у міжнародному виробництві та торгівлі.*

*У результаті дослідження встановлено, що глобальні виробничі ланцюги зазнають суттєвої трансформації, що проявляється у посиленні регіоналізації виробництва, диверсифікації постачання та зростанні ролі факторів економічної безпеки. Доведено, що повномасштабна війна в Україні стала важливим чинником перебудови глобальних виробничих систем, спричинивши порушення логістичних маршрутів і зміну географії виробництва. Визначено, що сучасні умови створюють як значні виклики, так і нові можливості для інтеграції України у трансформовані глобальні виробничі ланцюги.*

*Обґрунтовано, що Україна має потенціал переходу від сировинної моделі участі у глобальному виробництві до більш диверсифікованої структури з підвищенням рівня доданої вартості. Запропоновано концептуальну модель інтеграції України у глобальні виробничі ланцюги, яка включає інституційний, інвестиційний, інноваційно-технологічний, логістичний та виробничий компоненти.*

*Наукова новизна дослідження полягає у комплексному підході до аналізу трансформації глобальних виробничих ланцюгів з урахуванням впливу воєнних факторів та розробці моделі інтеграції України у глобальні виробничі системи. Практичне значення отриманих результатів полягає у можливості їх використання при формуванні державної економічної політики, розробці стратегій післявоєнного відновлення та інтеграції України у міжнародну економіку.*

**Ключові слова:** глобальні виробничі ланцюги; міжнародна економіка; економіка України; війна; міжнародна торгівля; глобальна економіка; економічна інтеграція; Європейський Союз; логістика; післявоєнне відновлення.

## TRANSFORMATION OF GLOBAL VALUE CHAINS AND UKRAINE'S POSITION IN THE POST-WAR ECONOMY

*The article examines the transformation of global value chains in the context of contemporary developments in the international economy and substantiates Ukraine's position within the global production system, taking into account the impact of war and geo-economic factors. The relevance of the study is determined by significant structural changes in the global economy driven by geopolitical instability, global crises, and disruptions of traditional supply chains.*

*The purpose of the study is to analyze the transformation of global value chains and to determine the prospects for Ukraine's integration into global value-added chains in the post-war period. The research is based on a systemic approach, as well as methods of structural and comparative analysis, economic and logical generalization, and elements of statistical analysis, which ensured a comprehensive assessment of changes in global production and trade.*

*The results indicate that global value chains are undergoing substantial transformation characterized by increasing regionalization, diversification of supply chains, and the growing importance of economic security factors. It is demonstrated that the full-scale war in Ukraine has become a significant driver of these transformations, leading to disruptions in logistics, changes in trade flows, and the reconfiguration of production networks.*

ISSN друкованої версії: 2224-6282

ISSN електронної версії: 2224-6290

© Лихвар В.В., 2026

*The study establishes that Ukraine is gradually shifting from a resource-based participation model towards a more diversified structure with higher value-added potential. A conceptual model of Ukraine's integration into global value chains is proposed, which includes institutional, investment, innovation-technological, logistics, and production components.*

*The scientific novelty lies in the comprehensive approach to analyzing global value chain transformation under war conditions and in the development of a model for Ukraine's integration into global production systems. The practical significance of the results is determined by their applicability in shaping economic policy, designing post-war recovery strategies, and enhancing Ukraine's participation in the international economy.*

**Keywords:** global value chains; international economy; economy of Ukraine; war; international trade; global economy; economic integration; European Union; logistics; post-war recovery.

**JEL classification:** F10, F15, F23, O33, O52.

**Постановка проблеми.** У сучасних умовах розвитку міжнародної економіки відбуваються суттєві структурні зміни у функціонуванні глобальної виробничої системи, що дедалі більше організовується у форматі глобальних виробничих ланцюгів (global value chains). Глобальні виробничі ланцюги охоплюють усі етапи створення доданої вартості – від досліджень і розробок до виробництва, логістики та збуту продукції, забезпечуючи інтеграцію національних економік у світовий економічний простір [1; 2; 25].

За сучасними оцінками, значна частина світової торгівлі формується саме в межах глобальних виробничих ланцюгів, що свідчить про їх визначальну роль у розвитку міжнародної економіки та формуванні глобальної спеціалізації [5; 8; 20]. Така організація виробництва базується на фрагментації виробничих процесів та розміщенні окремих етапів у різних країнах залежно від їх конкурентних переваг, що забезпечує підвищення ефективності використання ресурсів і зростання міжнародної кооперації [3; 25].

Водночас упродовж останнього десятиліття глобальні виробничі ланцюги зазнають суттєвих трансформацій під впливом геоекономічних і геополітичних чинників. Зокрема, посилення торговельних конфліктів, пандемія COVID-19, а також регіональні військові конфлікти спричинили порушення традиційних ланцюгів постачання та зумовили необхідність їх перебудови [4; 9; 10]. У цих умовах спостерігається формування нових моделей організації глобального виробництва, зокрема розвиток тенденцій nearshoring, friendshoring та диверсифікації виробничих ризиків, що спрямовані на підвищення стійкості глобальних ланцюгів [6; 8; 18].

Особливого значення ці процеси набувають у контексті повномасштабної війни в Україні, яка суттєво вплинула як на національну економіку, так і на функціонування глобальних виробничих ланцюгів. Порушення логістичних маршрутів, зміна географії постачання та переорієнтація торговельних потоків призвели до трансформації участі України у міжнародному поділі праці [10; 29]. Водночас сучасні глобальні тенденції відкривають нові можливості для інтеграції України у трансформовані виробничі ланцюги, зокрема через розвиток співпраці з країнами Європейського Союзу та участь у регіональних економічних блоках [15; 17].

Для України ці процеси мають подвійний характер. З одного боку, війна спричинила значні втрати

виробничого потенціалу, інфраструктури та інвестиційної привабливості. З іншого – формуються передумови для структурної перебудови економіки, розвитку нових секторів та інтеграції у глобальні виробничі ланцюги з вищим рівнем доданої вартості [11; 14; 30].

Актуальність дослідження зумовлена необхідністю комплексного аналізу трансформації глобальних виробничих ланцюгів у сучасних умовах та визначення перспективного місця України у новій архітектурі міжнародної економіки. Враховуючи динамічність глобальних економічних процесів, особливого значення набуває дослідження механізмів включення України до глобальних ланцюгів створення доданої вартості з метою підвищення її конкурентоспроможності та забезпечення сталого економічного розвитку.

**Аналіз останніх досліджень та публікацій.** Проблематика глобальних виробничих ланцюгів посідає важливе місце у сучасній міжнародній економіці та активно досліджується як у теоретичному, так і в прикладному вимірах. Теоретичні засади аналізу глобальних виробничих ланцюгів були закладені у працях Г. Герєффі, який обґрунтував роль глобальних ланцюгів створення вартості у формуванні нової архітектури світового господарства та визначив значення механізмів управління, спеціалізації й економічного «апгрейдингу» країн-учасниць [1; 2]. Важливий внесок у розвиток цієї проблематики зробили також П. Антрас, який досліджував структуру глобального виробництва, контрактні відносини та особливості міжнародного поділу виробничих функцій [25], а також Р. Болдвін, який розглядав сучасну глобалізацію як процес фрагментації виробництва під впливом цифрових технологій та зниження трансакційних витрат [3; 4].

Значна увага у сучасних дослідженнях приділяється ролі глобальних виробничих ланцюгів у забезпеченні економічного розвитку, міжнародної спеціалізації та зростання продуктивності. У доповідях Світового банку, OECD та WTO підкреслюється, що глобальні виробничі ланцюги формують значну частину світової торгівлі та виступають ключовим механізмом інтеграції країн у міжнародну економіку [5; 6; 8]. Зокрема, у дослідженнях OECD акцентується увага на тому, що участь у глобальних виробничих ланцюгах сприяє поширенню технологій, підвищенню конкурентоспроможності та розширенню експортного потенціалу країн [6; 7]. Аналогічні висновки містяться у матеріалах Світового банку, де наголошується на значенні GVC для модернізації виробництва та формування

нових джерел економічного зростання [5; 14].

Окремий напрям досліджень пов'язаний із трансформацією глобальних виробничих ланцюгів під впливом сучасних кризових явищ. У працях OECD, WTO, UNCTAD та IMF доведено, що пандемія COVID-19, геополітичні конфлікти, посилення торговельного протекціонізму та регіоналізація економічних процесів суттєво вплинули на конфігурацію глобального виробництва [6; 8; 9; 11]. У цих умовах дедалі більшого значення набувають концепції *nearshoring*, *friend-shoring* та диверсифікації ризиків, що спрямовані на підвищення стійкості ланцюгів постачання та зменшення залежності від окремих країн чи регіонів [4; 10; 18]. Такі процеси супроводжуються переглядом традиційних підходів до міжнародної кооперації та зміною логіки розміщення виробництва [20; 26].

Важливий блок досліджень стосується взаємозв'язку глобальних виробничих ланцюгів, інвестиційних потоків та промислової політики. У звітах UNCTAD, UNIDO, European Commission та Peterson Institute for International Economics підкреслюється, що сучасна інтеграція у глобальні виробничі ланцюги неможлива без активного залучення іноземних інвестицій, модернізації промислової бази та розвитку логістичної інфраструктури [9; 15; 19; 30]. Особливої уваги набуває роль державної політики у формуванні сприятливого середовища для включення національних економік у глобальні ланцюги створення доданої вартості [16; 18; 24].

Попри значну кількість наукових досліджень, присвячених глобальним виробничим ланцюгам, недостатньо дослідженими залишаються питання трансформації їх структури під впливом воєнних факторів та геоекономічних ризиків, зокрема в контексті формування ефективної моделі інтеграції України у глобальні ланцюги створення доданої вартості у післявоєнний період. Наявні дослідження переважно розглядають або загальні тенденції розвитку глобальної економіки, або окремі аспекти функціонування національної економіки України, що не забезпечує цілісного розуміння механізмів її інтеграції у трансформовані глобальні виробничі системи. Відсутність комплексного підходу до аналізу зазначених процесів ускладнює формування ефективної економічної політики та визначення стратегічних напрямів післявоєнного відновлення.

**Метою статті** є дослідження трансформації глобальних виробничих ланцюгів та обґрунтування перспектив інтеграції України у глобальні ланцюги створення доданої вартості в умовах воєнних і післявоєнних трансформацій.

Для досягнення поставленої мети передбачено вирішення таких завдань:

- дослідити сучасну сутність і структуру глобальних виробничих ланцюгів як форми організації міжнародного виробництва;
- визначити ключові тенденції їх трансформації в умовах глобальних економічних і геополітичних змін;
- проаналізувати вплив кризових факторів на функціонування глобальних виробничих систем;

— оцінити особливості участі України у глобальних виробничих ланцюгах;

— обґрунтувати напрями інтеграції України у глобальні ланцюги створення доданої вартості у післявоєнний період.

**Методи дослідження.** У процесі дослідження використано комплекс загальнонаукових і спеціальних методів, що дозволили забезпечити системний і комплексний аналіз глобальних виробничих ланцюгів як складної багаторівневої економічної системи. Системний підхід застосовано для дослідження глобальних виробничих ланцюгів як інтегрованої структури міжнародної економіки, що поєднує виробничі, торговельні та інвестиційні процеси у межах глобального поділу праці. Метод структурного аналізу використано для визначення змін у конфігурації глобального виробництва та розподілі доданої вартості між країнами. Порівняльний метод дозволив зіставити різні моделі участі країн у глобальних виробничих ланцюгах та визначити їх ефективність у контексті економічного розвитку. Економіко-логічний метод і метод узагальнення застосовано для формування теоретичних висновків щодо трансформації глобальних виробничих ланцюгів та визначення місця України у цих процесах. Елементи статистичного аналізу використано для оцінки змін у міжнародній торгівлі, інвестиційних потоках і виробничій структурі, що обумовлені розвитком глобальних виробничих ланцюгів.

**Виклад основних результатів дослідження.** Глобальні виробничі ланцюги (*global value chains, GVC*) є однією з ключових форм організації сучасного міжнародного виробництва, що базується на фрагментації процесів створення доданої вартості та їх географічному розподілі між різними країнами [1; 3; 25]. Така модель забезпечує ефективне використання ресурсів, спеціалізацію країн відповідно до їх конкурентних переваг і зростання міжнародної кооперації.

Упродовж останніх десятиліть глобальні виробничі ланцюги розвивалися в умовах посилення глобалізаційних процесів, лібералізації міжнародної торгівлі та зниження транспортних і комунікаційних витрат. Це сприяло формуванню складних транснаціональних виробничих систем, у межах яких окремі етапи виробництва розміщувалися у різних країнах залежно від вартості ресурсів, рівня технологічного розвитку та інституційного середовища [5; 6].

Однак у сучасних умовах спостерігається суттєва трансформація глобальних виробничих ланцюгів під впливом комплексу взаємопов'язаних факторів. До ключових із них належать: зростання геополітичної напруженості, торговельні конфлікти, наслідки пандемії COVID-19, цифровізація економіки, а також порушення логістичних систем [4; 9; 11]. У результаті цього змінюється логіка функціонування глобальних виробничих ланцюгів: поряд із прагненням до мінімізації витрат дедалі більшого значення набувають фактори стійкості, безпеки та диверсифікації ризиків [6; 8].

Сучасні дослідження свідчать про формування нових моделей організації глобального виробництва,

серед яких особливе значення мають концепції nearshoring та friend-shoring. Nearshoring передбачає перенесення виробництва ближче до кінцевих ринків збуту з метою зменшення логістичних витрат і підвищення контролю над виробничими процесами. Friend-shoring, у свою чергу, орієнтований на концентрацію виробничих потужностей у країнах із подібними політичними та економічними системами, що дозволяє знизити геополітичні ризики [4; 18].

Крім того, важливим напрямом трансформації глобальних виробничих ланцюгів є їх регіоналізація, що проявляється у зростанні ролі регіональних економічних інтеграційних об'єднань. Зокрема, Європейський Союз активно формує власні виробничі екосистеми, спрямовані на підвищення стратегічної автономії та зменшення залежності від зовнішніх постачальників

[15; 16]. Це створює передумови для перерозподілу виробничих потоків і формування нових центрів економічної активності.

Важливим аспектом сучасних трансформацій є також зміна структури доданої вартості у глобальних виробничих ланцюгах. Традиційно більша частка доданої вартості формувалася у країнах із високим рівнем розвитку, тоді як країни, що розвиваються, виконували переважно виробничі функції з низькою доданою вартістю. Однак у сучасних умовах спостерігається поступове зміщення акцентів у бік підвищення ролі інновацій, цифрових технологій та сервісних компонентів, що змінює структуру глобального виробництва [3; 25].

З метою узагальнення ключових напрямів трансформації глобальних виробничих ланцюгів доцільно систематизувати основні фактори їх змін (табл. 1).

Таблиця 1

Основні фактори трансформації глобальних виробничих ланцюгів

Фактор	Характер впливу	Наслідки
Геополітичні ризики	Зростання нестабільності	Регіоналізація виробництва
Пандемія COVID-19	Порушення логістики	Диверсифікація постачання
Цифровізація	Автоматизація процесів	Скорочення витрат
Торговельні обмеження	Протекціонізм	Перегляд ланцюгів
Військові конфлікти	Руйнування інфраструктури	Зміна географії виробництва

Джерело: узагальнено автором на основі [4; 6; 8; 11]

Таким чином, трансформація глобальних виробничих ланцюгів характеризується переходом від моделі, орієнтованої виключно на ефективність і мінімізацію витрат, до більш складної моделі, що враховує фактори стійкості, безпеки та гео економічної стабільності. Це створює нові умови для участі країн у глобальній економіці та формує передумови для перегляду їх ролі у міжнародному поділі праці.

У цих умовах особливої актуальності набуває дослідження місця України у трансформованих глобальних виробничих ланцюгах, що буде розглянуто у наступних розділах.

Повномасштабні військові конфлікти є одним із найбільш потужних факторів дестабілізації глобальних виробничих ланцюгів, оскільки вони безпосередньо впливають на функціонування виробничої, транспортної та енергетичної інфраструктури. У сучасних умовах війна в Україні стала одним із ключових чинників трансформації глобальної економіки, спричинивши суттєві порушення у функціонуванні міжнародних ланцюгів постачання [9; 10; 29].

Одним із найбільш відчутних наслідків війни стало порушення логістичних маршрутів, що забезпечували експорт продукції з України на світові ринки. Блокування морських портів, руйнування транспортної інфраструктури та зміна напрямів перевезень призвели до значного ускладнення логістичних процесів і збільшення витрат на транспортування [13; 20]. Це, у свою чергу, вплинуло на глобальні виробничі ланцюги, особливо у сферах, пов'язаних із постачанням сировини та продовольства.

Війна також спричинила перебої у постачанні стратегічно важливих ресурсів, що є складовими глобальних виробничих ланцюгів. Зокрема, Україна та країни регіону відіграють важливу роль у постачанні аграрної продукції, металів і сировини, що використовуються у виробничих процесах у різних країнах світу [8; 11]. Порушення цих постачань призвело до коливань цін на світових ринках і змусило міжнародні компанії переглядати структуру своїх виробничих ланцюгів.

Окремим аспектом впливу війни є зростання геоекономічних ризиків, що впливають на рішення транснаціональних корпорацій щодо розміщення виробництва. В умовах підвищеної невизначеності компанії змушені враховувати не лише економічні, але й політичні та безпекові фактори при формуванні виробничих стратегій [4; 26]. Це сприяє переходу до більш стійких моделей організації глобальних виробничих ланцюгів, що передбачають диверсифікацію постачальників і зменшення залежності від окремих регіонів.

Суттєвим наслідком війни є також прискорення процесів регіоналізації глобального виробництва. У відповідь на порушення глобальних ланцюгів постачання країни та компанії активніше розвивають регіональні виробничі системи, що дозволяє підвищити контроль над виробничими процесами та зменшити ризики [6; 15]. У цьому контексті посилюється роль регіональних інтеграційних об'єднань, зокрема Європейського Союзу, який прагне забезпечити стратегічну автономію у ключових секторах економіки.

Водночас війна стимулює розвиток альтернативних логістичних коридорів і нових напрямів економічної

співпраці. Формування сухопутних транспортних маршрутів, розширення використання залізничного транспорту та інтеграція транспортної інфраструктури з європейськими мережами створюють передумови для перебудови логістичних систем і включення нових

учасників до глобальних виробничих ланцюгів [13; 17].

З метою узагальнення основних напрямів впливу війни на глобальні виробничі ланцюги доцільно виділити ключові наслідки (табл. 2).

Таблиця 2

#### Вплив війни на функціонування глобальних виробничих ланцюгів

Напрямок впливу	Характер змін	Економічні наслідки
Логістика	Порушення маршрутів	Зростання витрат
Постачання сировини	Скорочення обсягів	Волатильність цін
Інвестиції	Зростання ризиків	Скорочення вкладень
Виробництво	Переміщення потужностей	Регіоналізація
Геоекономіка	Зростання нестабільності	Перебудова GVC

Джерело: складено автором на основі [9; 10; 13; 20]

Таким чином, війна виступає потужним каталізатором трансформації глобальних виробничих ланцюгів, змінюючи їх структуру, географію та принципи функціонування. У результаті відбувається перехід до більш стійких і диверсифікованих моделей глобального виробництва, що враховують не лише економічну ефективність, але й фактори безпеки та геополітичної стабільності. У цих умовах особливої актуальності набуває дослідження ролі України у трансформованих глобальних виробничих ланцюгах, що буде розглянуто у наступному розділі.

Участь України у глобальних виробничих ланцюгах традиційно формувалася на основі її ресурсного та промислового потенціалу, що визначало її роль переважно як постачальника сировини та продукції з низьким рівнем доданої вартості. До повномасштабної війни економіка України була інтегрована у глобальні виробничі ланцюги насамперед через аграрний сектор, металургію та окремі сегменти машинобудування [5; 8; 11].

Водночас така модель інтеграції характеризувалася обмеженим рівнем участі у високотехнологічних етапах створення доданої вартості, що знижувало потенціал економічного зростання та обмежувало можливість підвищення конкурентоспроможності країни у міжнародній економіці [3; 25]. Значна частка експорту формувалася за рахунок продукції первинної обробки, що зумовлювало залежність від зовнішньої кон'юнктури та цінних коливань на світових ринках [20].

Повномасштабна війна суттєво змінила характер участі України у глобальних виробничих ланцюгах. З одного боку, відбулося скорочення виробничих потужностей, руйнування інфраструктури та порушення традиційних логістичних зв'язків, що негативно вплинуло на можливості експорту та участь у міжнародному поділі праці [10; 29]. З іншого боку, ці процеси стали каталізатором структурної перебудови економіки та пошуку нових напрямів інтеграції у глобальні виробничі системи.

У сучасних умовах Україна поступово трансформує свою роль у глобальних виробничих ланцюгах,

переходячи від моделі сировинної спеціалізації до більш диверсифікованої структури участі. Зокрема, спостерігається зростання ролі секторів, пов'язаних із інформаційними технологіями, логістикою, оборонною промисловістю та переробкою продукції [11; 14]. Це створює передумови для підвищення частки доданої вартості, що формується всередині країни, та розширення участі у більш складних сегментах глобальних виробничих ланцюгів.

Важливим фактором зміни позиції України у глобальних виробничих ланцюгах є поглиблення економічної інтеграції з Європейським Союзом. Розширення доступу до європейського ринку, адаптація нормативно-правової бази та розвиток транспортної інфраструктури сприяють включенню України у регіональні виробничі системи ЄС [15; 17]. У цьому контексті Україна може виступати як важливий елемент європейських виробничих ланцюгів, забезпечуючи як виробничі, так і логістичні функції.

Суттєвим напрямом трансформації участі України у глобальних виробничих ланцюгах є розвиток логістичних можливостей та формування нових транспортних коридорів. Зокрема, інтеграція транспортної інфраструктури з європейськими мережами та розвиток сухопутних маршрутів створюють передумови для зміни географії переміщення товарів і включення України до нових логістичних ланцюгів [13; 17].

Для узагальнення змін у ролі України у глобальних виробничих ланцюгах доцільно представити їх у порівняльному вигляді (табл. 3).

Таким чином, трансформація глобальних виробничих ланцюгів створює для України як виклики, так і нові можливості. Зміна структури глобального виробництва та посилення регіоналізації відкривають перспективи для включення України у нові сегменти міжнародного поділу праці.

У цих умовах ключовим завданням є формування ефективної моделі інтеграції України у глобальні виробничі ланцюги, що дозволить забезпечити підвищення конкурентоспроможності економіки та її стійкий розвиток у післявоєнний період.

Таблиця 3

## Трансформація участі України у глобальних виробничих ланцюгах

Параметр	До війни	Після початку війни
Роль у GVC	Постачальник сировини	Потенційний виробничий та логістичний хаб
Структура експорту	Сировинна	Диверсифікована
Рівень доданої вартості	Низький	Зростаючий
Інтеграція	Обмежена	Поглиблена (ЄС)
Логістика	Орієнтація на морські порти	Розвиток альтернативних маршрутів

Джерело: складено автором на основі [5; 8; 11; 14; 17]

Сучасні трансформації глобальних виробничих ланцюгів створюють передумови для перегляду підходів до інтеграції національних економік у міжнародну систему поділу праці. В умовах зростання гео економічної нестабільності, регіоналізації виробництва та посилення ролі факторів безпеки формування ефективної моделі участі України у глобальних виробничих ланцюгах набуває стратегічного значення [4; 6; 8].

Аналіз сучасних тенденцій розвитку глобальних виробничих ланцюгів свідчить про необхідність переходу від традиційної моделі участі, що базується на сировинній спеціалізації, до моделі, орієнтованої на створення доданої вартості, інноваційний розвиток та інтеграцію у високотехнологічні сегменти міжнародного виробництва [3; 25]. Такий підхід відповідає сучасним концепціям розвитку глобальних виробничих ланцюгів, що передбачають підвищення ролі знань, технологій та інституційних факторів [1; 2].

З урахуванням зазначених тенденцій доцільно запропонувати концептуальну модель інтеграції України у глобальні виробничі ланцюги, яка включає взаємопов'язані елементи.

Основні елементи моделі інтеграції України у GVC:

## 1. Інституційний компонент

Передбачає формування сприятливого регуляторного середовища, гармонізацію законодавства з нормами Європейського Союзу, зниження

адміністративних бар'єрів та забезпечення прозорості економічних процесів [15; 16].

## 2. Інвестиційний компонент

Орієнтований на залучення іноземних інвестицій у стратегічні галузі економіки, розвиток державно-приватного партнерства та стимулювання внутрішніх інвестиційних процесів [9; 14].

## 3. Інноваційно-технологічний компонент

Передбачає розвиток високотехнологічних секторів, цифровізацію економіки, впровадження сучасних виробничих технологій та підвищення рівня науково-технічного потенціалу [3; 19].

## 4. Логістичний компонент

Включає модернізацію транспортної інфраструктури, розвиток мультимодальних перевезень, інтеграцію у європейські транспортні мережі та формування нових логістичних коридорів [13; 17].

## 5. Виробничий компонент

Спрямований на розвиток переробної промисловості, підвищення рівня локалізації виробництва та включення у більш складні етапи глобальних виробничих ланцюгів [5; 25].

З метою систематизації запропонованої моделі інтеграції України у глобальні виробничі ланцюги доцільно представити її у вигляді узагальненої структури (табл. 4).

Таблиця 4

## Концептуальна модель інтеграції України у глобальні виробничі ланцюги

Компонент	Основні напрямки	Очікувані результати
Інституційний	Гармонізація законодавства, дерегуляція	Покращення бізнес-клімату
Інвестиційний	Залучення інвестицій	Зростання капіталовкладень
Інноваційний	Розвиток технологій	Підвищення конкурентоспроможності
Логістичний	Інфраструктура, коридори	Оптимізація перевезень
Виробничий	Переробка, локалізація	Зростання доданої вартості

Джерело: узагальнено автором на основі [6; 9; 15; 19; 30]

Запропонована модель передбачає комплексний підхід до інтеграції України у глобальні виробничі ланцюги, що базується на поєднанні економічних, інституційних та технологічних факторів. Її реалізація дозволить забезпечити підвищення ролі України у міжнародному поділі праці, зменшення залежності від сировинного експорту та формування нових драйверів економічного зростання.

Важливою особливістю запропонованої моделі є її орієнтація на інтеграцію України у регіональні виробничі системи, насамперед у межах Європейського Союзу. Такий підхід відповідає сучасним тенденціям розвитку глобальних виробничих ланцюгів, що характеризуються посиленням регіоналізації та формуванням економічних блоків [6; 15].

Таким чином, формування ефективної моделі

інтеграції України у глобальні виробничі ланцюги є ключовою передумовою забезпечення її економічного розвитку у післявоєнний період та підвищення конкурентоспроможності у міжнародній економіці.

**Висновки.** У статті здійснено комплексний аналіз трансформації глобальних виробничих ланцюгів у сучасних умовах розвитку міжнародної економіки та визначено особливості зміни їх структури під впливом геоekonomічних і воєнних факторів. Встановлено, що глобальні виробничі ланцюги зазнають суттєвої перебудови, що проявляється у посиленні тенденцій регіоналізації, диверсифікації постачання та зростанні ролі факторів стійкості й безпеки поряд із традиційними критеріями ефективності.

Доведено, що повномасштабна війна в Україні стала одним із ключових чинників трансформації глобальних виробничих ланцюгів, спричинивши порушення логістичних маршрутів, зміну структури міжнародної торгівлі та переорієнтацію виробничих процесів. У результаті відбувається формування нових моделей організації глобального виробництва, що враховують підвищені геоekonomічні ризики та необхідність

забезпечення стабільності ланцюгів постачання.

Визначено, що участь України у глобальних виробничих ланцюгах характеризується трансформацією від сировинної моделі до більш диверсифікованої структури, яка передбачає поступове включення у сегменти з вищим рівнем доданої вартості. Обґрунтовано, що поглиблення економічної інтеграції з Європейським Союзом, розвиток логістичної інфраструктури та активізація інвестиційних процесів створюють передумови для зміни ролі України у міжнародному поділі праці.

Перспективи подальших досліджень пов'язані з розробкою економіко-математичних моделей оцінки ефективності інтеграції України у глобальні виробничі ланцюги, а також із дослідженням галузевих особливостей участі національної економіки у міжнародному поділі праці.

**Декларація щодо використання штучного інтелекту.** Під час підготовки статті використовувалися цифрові інструменти для редагування тексту, структурювання матеріалу та уточнення формулювань. Основні наукові ідеї, результати дослідження та висновки сформульовані автором самостійно.

#### Список використаних джерел:

1. Gereffi G. *Global Value Chains and Development*. Cambridge : Cambridge University Press, 2018. 345 p.
2. Gereffi G., Fernandez-Stark K. *Global Value Chain Analysis : A Primer*. Durham : Duke University, 2016. 34 p.
3. Baldwin R. *The Great Convergence: Information Technology and the New Globalization*. Cambridge : Harvard University Press, 2016. 344 p.
4. Baldwin R., Evenett S. *COVID-19 and Trade Policy : Why Turning Inward Won't Work*. London : CEPR Press, 2020. 120 p.
5. *World Development Report 2020 : Trading for Development in the Age of Global Value Chains*. World Bank. 2020. URL: <https://www.worldbank.org/en/publication/wdr2020> (дата звернення: 21.04.2026).
6. *Global Value Chains: Efficiency and Risks*. *OECD*. 2023.
7. *Trade in Value Added (TiVA) Database*. *OECD*. 2023. URL: <https://www.oecd.org/sti/ind/measuring-trade-in-value-added.htm> (дата звернення: 7.04.2026).
8. *Global Value Chain Development Report 2023*. *World Trade Organization*. 2023. URL: [https://www.wto.org/english/res\\_e/publications\\_e/gvc\\_dev\\_rep23\\_e.htm](https://www.wto.org/english/res_e/publications_e/gvc_dev_rep23_e.htm) (дата звернення: 7.04.2026).
9. *World Investment Report 2023*. *UNCTAD*. 2023. URL: <https://unctad.org/publication/world-investment-report-2023> (дата звернення: 6.04.2026).
10. *Global Trade Update*. *UNCTAD*. 2024.
11. *World Economic Outlook*. *International Monetary Fund*. 2023. URL: <https://www.imf.org/en/Publications/WEO> (дата звернення: 6.04.2026).
12. *Regional Economic Outlook : Europe*. *International Monetary Fund*. 2023.
13. *Logistics Performance Index*. *World Bank*. 2023. URL: <https://lpi.worldbank.org/> (дата звернення: 7.04.2026).
14. *Global Value Chains and Economic Development*. *World Bank*. 2023.
15. *An Industrial Strategy for Europe*. *European Commission*. 2020.
16. *Trade Policy Review*. *European Commission*. 2021. URL: <https://policy.trade.ec.europa.eu> (дата звернення: 6.04.2026).
17. *International Trade Statistics*. *Eurostat*. 2023.
18. *OECD Economic Outlook*. *OECD*. 2024. URL: <https://www.oecd.org/economic-outlook/november-2024/> (дата звернення: 5.04.2026).
19. *Industrial Development Report*. *UNIDO*. 2022. URL: <https://www.unido.org/sites/default/files/unido-publications/2023-03/IDR-2022-en.pdf> (дата звернення: 5.04.2026).
20. *World Trade Statistical Review 2023*. *World Trade Organization*. 2024. URL: [https://www.wto.org/english/res\\_e/publications\\_e/wtsr\\_2023\\_e.htm](https://www.wto.org/english/res_e/publications_e/wtsr_2023_e.htm) (дата звернення: 11.04.2026).
21. Rodrik D. *Straight Talk on Trade*. Princeton : Princeton University Press, 2018. 368 p.
22. Stiglitz J. *Globalization and Its Discontents Revisited*. New York : W.W. Norton, 2017. 448 p.
23. Krugman P., Obstfeld M., Melitz M. *International Economics : Theory and Policy*. Boston : Pearson, 2018.

800 p.

24. Porter M. *The Competitive Advantage of Nations*. New York : Free Press, 1990. 855 p.
25. Antràs P. *Global Production: Firms, Contracts, and Trade Structure*. Princeton : Princeton University Press, 2016. 320 p.
26. Global Trade Alert Report. *The World's Trade and Industrial Policy Watchdog*. URL: <https://globaltradealert.org/>
27. Global Trade and Supply Chains Research. *CEPR*. 2023.
28. The Impact of Global Supply Chain Disruptions. *Bruegel*. 2023.
29. Global Economic Effects of the War in Ukraine. *Kiel Institute for the World Economy*. 2023.
30. Supply Chains and Global Trade. *Peterson Institute for International Economics*. 2023. URL: [https://www.piie.com/search?search\\_api\\_fulltext=Supply+Chains+and+Global+Trade](https://www.piie.com/search?search_api_fulltext=Supply+Chains+and+Global+Trade) (дата звернення: 07.04.2026).

#### References:

1. Gereffi, G. (2018). *Global Value Chains and Development*. Cambridge: Cambridge University Press.
2. Gereffi, G., & Fernandez-Stark, K. (2016). *Global Value Chain Analysis : A Primer*. Durham : Duke University.
3. Baldwin, R. (2016). *The Great Convergence : Information Technology and the New Globalization*. Cambridge : Harvard University Press.
4. Baldwin, R., & Evenett, S. (2020). *COVID-19 and Trade Policy : Why Turning Inward Won't Work*. London: CEPR Press.
5. World Bank. (2020). *World Development Report 2020 : Trading for Development in the Age of Global Value Chains*. <https://www.worldbank.org/en/publication/wdr2020>
6. OECD. (2023). *Global Value Chains : Efficiency and Risks*.
7. OECD. (2023). *Trade in Value Added (TiVA) Database*. <https://www.oecd.org/sti/ind/measuring-trade-in-value-added.htm>
8. World Trade Organization. (2023). *Global Value Chain Development Report 2023*. [https://www.wto.org/english/res\\_e/publications\\_e/gvc\\_dev\\_rep23\\_e.htm](https://www.wto.org/english/res_e/publications_e/gvc_dev_rep23_e.htm)
9. UNCTAD. (2023). *World Investment Report 2023*. <https://unctad.org/publication/world-investment-report-2023>
10. UNCTAD. (2024). *Global Trade Update*.
11. International Monetary Fund. (2023). *World Economic Outlook*. <https://www.imf.org/en/Publications/WEO>
12. International Monetary Fund. (2023). *Regional economic outlook : Europe*.
13. World Bank. (2023). *Logistics Performance Index*. <https://lpi.worldbank.org/>
14. World Bank. (2023). *Global Value Chains and Economic Development*.
15. European Commission. (2020). *An Industrial Strategy for Europe*.
16. European Commission. (2021). *Trade Policy Review*. <https://policy.trade.ec.europa.eu>
17. Eurostat. (2023). *International Trade Statistics*. <https://ec.europa.eu/eurostat>
18. OECD. (2024). *OECD Economic Outlook*. <https://www.oecd.org/economic-outlook/november-2024/>
19. UNIDO. (2022). *Industrial Development Report*. <https://www.unido.org/sites/default/files/unido-publications/2023-03/IDR-2022-en.pdf>
20. World Trade Organization. (2024). *World Trade Statistical Review 2023*. [https://www.wto.org/english/res\\_e/publications\\_e/wtsr\\_2023\\_e.htm](https://www.wto.org/english/res_e/publications_e/wtsr_2023_e.htm)
21. Rodrik, D. (2018). *Straight Talk on Trade*. Princeton : Princeton University Press.
22. Stiglitz, J. (2017). *Globalization and Its Discontents Revisited*. New York : W.W. Norton.
23. Krugman, P., Obstfeld, M., & Melitz, M. (2018). *International Economics : Theory and Policy*. Boston : Pearson.
24. Porter, M. (1990). *The Competitive Advantage of Nations*. New York : Free Press.
25. Antràs, P. (2016). *Global production: Firms, contracts, and trade structure*. Princeton University Press.
26. Global Trade Alert Report. *The World's Trade and Industrial Policy Watchdog*. <https://globaltradealert.org/>
27. CEPR. (2023). *Global Trade and Supply Chains Research*.
28. Bruegel. *Impact of Global Supply Chain Disruptions*. <https://www.bruegel.org/>
29. Kiel Institute for the World Economy. (2023). *Global Economic Effects of the War in Ukraine*.
30. Peterson Institute for International Economics. (2023). *Supply chains and global trade*. [https://www.piie.com/search?search\\_api\\_fulltext=Supply+Chains+and+Global+Trade](https://www.piie.com/search?search_api_fulltext=Supply+Chains+and+Global+Trade)

Дата надходження статті: 20.04.2026 р.

Дата прийняття статті до друку: 12.05.2026 р.

Дата публікації (оприлюднення) статті: 08.06.2026 р.

Стаття поширюється на умовах ліцензії Creative Commons Attribution License International CC-BY.